

**Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**

Кафедра іноземних мов та методики викладання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У НАВЧАННІ
ІНОЗЕМНИХ МОВ НА СТАРШОМУ СТУПЕНІ**

здобувачки освітнього рівня «Магістр»
62-2А групи
Навчально-наукового інституту філології
та історії
Пилипенко Ірини Ігорівни
Керівник
Канд.пед.наук, старший викладач **Бутова
В. О.**
Консультант

Спеціальність – 014 – «Середня освіта
(Англійська мова і література)»
Дата захисту «...»_ __ 2023 року

Національна шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Глухів – 2023

Анотація

Магістерської роботи на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА СТАРШОМУ СТУПЕНІ

Актуальність дослідження.

Висвітлені у роботі педагогічні та психологічні аспекти використання засобів контролю для підвищення ефективності навчального процесу з англійської мови вказують на важливість інтегрованого підходу до вивчення іноземних мов на старшому ступені освіти, що враховує національні та глобальні вимоги, сприяє розвитку особистості та формуванню готовності до міжнародного спілкування.

Об'єкт дослідження.

Процес вивчення іноземних мов на старшому ступені та взаємодія всіх його складових частин.

Предмет дослідження.

Процес організації контролю знань старшокласників у навчанні іноземних мов.

Метою магістерської роботи є проведення наукового дослідження та комплексного аналізу особливостей організації контролю в процесі навчання іноземних мов на старшому ступені освітньої системи. Головна спрямованість дослідження полягає у визначенні ефективних методів, форм та засобів контролю, а також у розробці конкретних рекомендацій, спрямованих на покращення системи оцінювання та підвищення якості навчання іноземних мов на даному етапі освітнього процесу.

Основний зміст роботи.

В даній роботі досліджено актуальні аспекти організації контролю у навчанні іноземних мов на старшому ступені. Розглянуті потреби в інноваціях, глобальна та технологічна динаміка, а також дослідження в галузі освіти слугували основою для розробки ефективних методів оцінювання, що

враховують індивідуальні особливості здобувачів освіти. Зосереджуючись на гнучкості й індивідуалізації, активній участі у процесі навчання, практичній адаптованості завдань та використанні зворотного зв'язку, розроблено концепцію, що сприяє ефективному формуванню мовної компетенції студентів на вищому етапі освіти. Представлені підходи до оцінювання, побудовані на основі сучасних вимог та розвитку технологій, спрямовані на підтримку індивідуального розвитку студентів та підготовку їх до успішної міжнародної комунікації та викликів глобального ринку праці.

Ключові слова: контроль в навчанні, знання, оцінювання, опитування, тестування.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	7
1.1 Педагогічні та психологічні аспекти навчання іноземних мов на старшому ступені.	7
1.2. Поняття, сутність та функції контролю в навчальному процесі.....	15
1.3. Форми, принципи та методи контролю в навчанні іноземних мов на старшому ступені.	22
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	33
2.1. Аналіз впливу та ролі контролю знань на уроках іноземної мови.	33
2.2. Використання інноваційних технологій у контролі в навчанні іноземних мов.....	38
2.3. Проблеми та перспективи організації контролю у навчанні іноземних мов на старшому ступені.	44
Висновки до другого розділу	55
ВИСНОВКИ.....	56
Список використаних джерел	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

У контексті педагогічних та психологічних аспектів навчання іноземних мов на старшому ступені освіти важливо враховувати вплив історично-культурного контексту на процес вивчення мов. Зміни в суспільному житті та освітній політиці України обумовлені потребою адаптації до сучасних викликів і відображають дві ключові тенденції: національну самосвідомість та європейську орієнтацію.

Національна самосвідомість вимагає відновлення та збереження мовних традицій, адже мова є не лише комунікаційним інструментом, але й важливим елементом культурної спадщини. Українська мова є ключовим компонентом вираження ідентичності та сприяє розкриттю унікальних особливостей національної свідомості.

З іншого боку, європейська орієнтація визначає необхідність володіння іноземними мовами, оскільки це є важливою складовою глобального освітнього та професійного середовища. Україна, співпрацюючи з європейськими партнерами, прагне забезпечити своїм громадянам можливість ефективного спілкування та взаємодії на міжнародному рівні.

Освітні реформи відображаються в педагогічних підходах, спрямованих на розвиток творчої особистості та врахування індивідуальних особливостей учнів. Зміна авторитарного стилю навчання на гуманістичний підхід підкреслює важливість розвитку кожної дитини як унікальної особистості.

Отже, висвітлені педагогічні та психологічні аспекти вказують на важливість інтегрованого підходу до вивчення іноземних мов на старшому ступені освіти, що враховує національні та глобальні вимоги, сприяє розвитку особистості та формуванню готовності до міжнародного спілкування.

Об'єкт дослідження: Процес вивчення іноземних мов на старшому ступені та взаємодія всіх його складових частин.

Предмет дослідження: Процес організації контролю знань старшокласників у навчанні іноземних мов.

Мета дослідження: визначення ефективних методів, форм та засобів контролю, а також розробку конкретних рекомендацій з метою покращення системи оцінювання та підвищення якості навчання іноземних мов на даному етапі освітнього процесу.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати психологічні та педагогічні аспекти навчання підлітків іноземних мов.
2. Визначити сутність та специфіку поняття «контроль» у навчанні.
3. Визначити форми, принципи та методи контролю в навчанні.
4. Охарактеризувати особливості практики українських педагогів в організації контролю знань учнів старшого ступеня.
5. Визначити можливості використання досвіду вчителів для покращення проведення процесу контролю у навчанні іноземних мов.

Наукова новизна роботи полягає в осмисленні та визначенні поняття «контроль в навчанні» та його сутність.

Практична значущість дослідження обумовлена тим, що розроблені поради дозволять викладачам іноземних мов переглянути застарілі підходи щодо організації контролю знань здобувачів освіти старшої школи і, взявши до уваги досвід інших педагогів, обрати власну стратегію та розвитку організації контролю на уроках.

Методи дослідження

Емпіричні: опис.

Теоретичні: понятійний аналіз, порівняння, узагальнення, моделювання.

Результати наукової роботи висвітлено у двох публікаціях та апробовано під час виступів на конференціях різного рівня.

Структура магістерської роботи: робота, загальним обсягом 66 сторінок складається зі вступу, двох розділів, висновків (основного тексту – 61 сторінки), списку використаних джерел (45 позиції).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.

1.1 Педагогічні та психологічні аспекти навчання іноземних мов на старшому ступені.

Розвиток України як незалежної держави став передумовою змін у суспільному житті, зумовив появу нових реформ у педагогічній освіті, орієнтованих на збереження та примноження накопиченого за радянських часів досвіду з одночасним внесенням суттєвих змін у цілі, зміст і завдання освітнього процесу. В освітній політиці України визначилися дві основні тенденції: перша – відродження національної свідомості, культури та мови, друга – орієнтація на європейську та світову спільноту, що вимагає обов'язкового практичного знання іноземних мов.

Мова – це можливість відобразити історико-культурні традиції та особливості власного народу, знайти спільні та відмінні риси кожної культури. Основним завданням держави є підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють однією або кількома іноземними мовами. Освітні реформи сприяли появі нових методів навчання для розвитку всебічно розвиненої та творчої особистості, змінили авторитарний стиль освітньої діяльності на гуманістичний підхід з урахуванням індивідуальних особливостей молодого покоління [16].

Іноземна мова сьогодні є інструментом міжкультурної комунікації, тому оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю спрямоване не лише на розвиток комунікативної компетенції (мовної, мовленнєвої, соціокультурної, культурної тощо), а й на виховання засобами іноземної мови.

Нагальними завданнями сучасної освіти в контексті євроінтеграційних процесів є суттєве оновлення змісту освіти, пошук, створення та застосування ефективних форм і методів навчання для забезпечення високої якості знань молоді. Пріоритетними напрямками державної мовної освіти є її безперервність

з метою забезпечення обов'язкового оволодіння громадянами України державною мовою та практичне оволодіння іноземною мовою з метою формування високої мовної культури громадян, виховання толерантного ставлення до носіїв європейських та світових мов і культур, підвищення рівня володіння європейськими мовними стандартами [19].

Педагогічні умови навчання розглядаються як обставини або фактори педагогічного процесу, які допомагають забезпечити ефективне формування знань, умінь і навичок відповідно до програмних вимог певного типу навчального закладу. Педагогічні умови навчання іноземних мов визначаються як комплекс організаційно-педагогічних чинників формування іншомовної компетентності [20].

Отже, педагогічні умови є невід'ємним елементом освітньої системи (цілісного педагогічного процесу), вони є відображенням всієї сукупності навчального середовища. Педагогічні умови навчання іноземних мов – це організаційно-педагогічні чинники формування іншомовної комунікативної компетентності.

Глобальні зміни в соціально-економічній системі призвели до зміни потреб суспільства, держави та промисловості. У результаті змінюється роль викладання іноземних мов у закладах освіти. Навчальні програми учнів у всьому світі намагаються акцентувати увагу на Speaking Skill через інтеграційні процеси в Європі задля комунікації. Можна побачити 2 різні шляхи розвитку даної тенденції. Перший – це коли більшість навчальних закладів надають перевагу світовим системам тестування, а не внутрішнім іспитам. Як наслідок, навчальний план будується на онлайн-ресурсах, тематичних серіях і кембриджських посібниках. Навчання іноземним мовам у слаборозвинених країнах, таким чином, базується на звичайних, неефективних у поточних динамічних ситуаціях, техніках і методах навчання відповідно до урядової політики навчання. Як наслідок – недостатня мотивація учнів, що заважає оволодінню іноземними мовами. Іншим ускладнюючим фактором є обмежене використання інтерактивних методів навчання іноземної мови.

Відсутність можливостей учнів активно брати участь у навчальному процесі визначається тим, що навчальний процес «орієнтований на вчителя», коли викладач має виконувати функцію консультанта та виробляти чітку мету.

Однією з цілей вивчення іноземної мови є її професійне використання. Неусвідомлення учнями цієї мети призводить до нелінійного навчання та низької мотивації. Як наслідок, здобувачі освіти не настільки самодостатні у вивченні будь-якої мови. Беручи до уваги найновіші світові тенденції у викладанні іноземних мов, такі як розвиток міжкультурних комунікативних здібностей студентів та використання інтерактивних методів навчання, дослідження міжкультурних компетенцій викладачів є важливим предметом дослідження. Оскільки вчитель остаточно відповідає за ефективність навчання, оскільки він обирає цілі, підходи та методи навчання, доцільно зазначити конкретні особливості навчання іноземної мови на старшому ступені.

Найбільш ефективними у викладанні іноземних мов у сучасних навчальних закладах є компетентнісний та комунікативний підходи, спрямовані на розвиток практичних навичок усного мовлення [38].

Іншомовна освіта у навчальних закладах відображає зміни у підходах та пріоритетах викладання іноземної мови для молоді у пошуках найбільш ефективної методики. Загальновідомим є твердження, що знання іноземної мови є невід'ємною умовою успішності та конкурентоспроможності сучасного фахівця, але мусимо визнати, що рівень та якість викладання іноземних мов в Україні не відповідає сучасним вимогам Європейського співтовариства. Налагодження економічних, освітніх, політичних та культурних зв'язків з іншими країнами вимагає перебудови існуючої методики викладання іноземних мов у навчальних закладах. Приєднання України до Болонського процесу створило передумови для розробки нових навчальних програм і підручників (посібників) для формування високого рівня іншомовної компетентності учнів та майбутніх студентів.

Згідно Положенню про загальноосвітній навчальний заклад існують всього 3 ступені школи в середніх загальноосвітніх школах: [1]

- I ступінь – початкова школа (1-3 (4) класи – тривалість навчання 3 (4) роки);
- II ступінь – основна школа (5-9 класи – тривалість навчання 5 років);
- III ступінь – старша школа, зазвичай із профільним спрямуванням навчання (10-11 (12) класи – тривалість навчання 2 (3) роки).

Тобто до здобувачів освіти старшого ступеня можна віднести підлітків віком від 16-18 років.

Для аналізу ефективних способів формування мовленнєвих навичок і розвиток іншомовних комунікативних умінь у старшокласників на уроці іноземної мови в школі важливо брати до уваги їхні психолого-вікові особливості на даному етапі.

Психологічна мотивація старшокласників є більш складною. Вони глибше пізнають навколишній світ, що зумовлює їхню складну психологію. У них більше предметів і важчі навчальні завдання. Сукупний вплив цих двох аспектів посилює психологічний тиск на учнів. У сучасному навчанні в середній школі вчителі зазвичай ігнорують психологічні зміни та психологічний тиск учнів, що робить методи викладання вчителів певною мірою неприйнятними для учнів.

Точних хронологічних меж юнацтва у психології немає і різними авторами вони визначаються по-різному. До того ж варто зауважити, що межа між підлітковим та юнацьким віком досить умовна, і в одних наукових джерелах вона торкається віку від 14 до 17 років, коли вчені розглядають його як завершення підліткового віку, а в інших цей вік відносять до юності.

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної мови «Юність – це період життя людини до зрілості, коли відбувається накопичення досвіду та розвиток життєвих сил організму».

Головна особливість юнацького віку (16-18 років – це рання юність і 18-25 років – пізня юність) – це усвідомлення власної індивідуальності, неповторності та несхожості на інших. Як наслідок цього усвідомлення може виникнути внутрішня напруженість, що породжує почуття самотності. Це почуття посилює потребу у спілкуванні та одночасно підвищує його вибірковість.

Як головні новоутворення в юнацькому віці науковці називають [37] відкриття особистістю свого внутрішнього світу і зростання потреби в досягненні духовної близькості з іншою людиною. Тому нас не повинно дивувати, що старшокласники висувають на перший план образ ідеального вчителя якості, що визначають емоційний контакт з учнями, а рівень його знань ставлять на друге місце.

Психологія підліткового віку має багато особливостей. Це, безсумнівно, складний та важливий період для дітей та їхніх батьків. Шістнадцятирічний підліток є для дорослих найважчим випробуванням. Саме цей період і позначив поняття «важкий» стосовно загалом підлітків.

Наведемо характерні особливості, що знаменують аналізований етап: [37]

- 1) у підлітків на свідомому рівні активно виробляється світогляд, і натомість повної зрілості «концепції самостійності», унаслідок чого оцінювання оточуючими 16-річних мало цікавлять;
- 2) формуються професійні інтереси, виявляються навички управління оточуючими, що нерідко межують з відвертими провокаціями;
- 3) зростає потреба у згуртованій групі індивідів, яку поєднують спільні інтереси, саме цьому віку властиві випадки масових акцій протестів;
- 4) різко знижується авторитет батьків, причому часто причина не криється у дорослих, вона обумовлена процесами, що відбуваються з шістнадцятирічними дітьми;
- 5) відбувається формування привабливості та індивідуальних позицій, що виявляють ставлення до цієї проблематики;

б) на даному етапі дозрівання підлітки робляться більш емоційно врівноваженими, а дії їх стають більш послідовними та практично позбавленими імпульсивності;

7) шістнадцятирічні починають прагнути до серйозних взаємин, як у дружбі, так і в романтичному зв'язку;

8) особистісні взаємини тут виходять на передній план, зростає інтимність цих відносин;

9) підлітки починають прагнути до самостійних заробітків. – негативізм знижується.

У віці 16 років діти перебувають на перетині дитинства і дорослості, де спостерігається значна емоційна та психічна змішаність. Цей віковий період характеризується формуванням стійких особистісних рис та розширенням світогляду.

У цьому віці діти демонструють здатність міркувати по-дорослому, аргументувати свої погляди та сперечатися. Вони активно розвивають логічне мислення, здатність будувати ланцюжки міркувань і передбачати можливі наслідки своїх вчинків. Цей процес пов'язаний з розвитком критичного мислення та вмінням аналізувати інформацію.

Незважаючи на це, підліток у віці 16 років ще знаходиться на етапі самоідентифікації і пошуку власної особистісної ідентичності. Хоча він може виявляти виражені риси дорослого способу мислення, відзначається наївністю та іноді непрогнозовуваною поведінкою. Зацікавленість властивими питаннями про життя, цінності та соціальні відносини змушує їх поглиблювати свій світогляд і визначати власні норми поведінки.

На даному етапі важливо стимулювати розвиток критичного мислення, сприяти самопізнанню і формуванню особистісних цінностей. Також важливо враховувати їхню потребу в підтримці та наставництві, оскільки вони знаходяться в періоді інтенсивного самопошуку та створення своєї унікальної ідентичності.

Поведінка шістнадцятирічного підлітка, його стосунки з близькими та друзями тісно пов'язані з тим, як він провів попередні роки життя. Він може бути спокійним і поводитись як член соціуму, але недосвідчений дорослий. Або бунтувати, йти з дому, потрапляти до сумнівних компаній тощо.

Одна з основних причин таких дій – те, що дитина не знайшла розуміння та втіху в сім'ї. Також причиною може бути пошук себе.

Зараз він уже має багато прав та обов'язків. Його не сильно контролюють, він уміє ухвалювати рішення. З'являється почуття відповідальності, що добре готує тінейджера до дорослого життя. Сімнадцятирічні індивіди вже вважаються соціумом дорослими, що тисне на дитину, що ще не подорослішала.

Настає поворотний момент, коли школа залишилася позаду, а світ і батьки вимагають від дітей прийняття рішення щодо подальших дій – або вони продовжують вчитися, або знаходять роботу. Звідси у підлітків зароджується побоювання не подужати навантаження, страх перед можливостями, що відкрилися, і ймовірними невдачами.

Стрижневою діяльністю сімнадцятирічного віку стає соціальна взаємодія. Дівчата все більше уваги присвячують своїй зовнішності. Іноді надумані недоліки ведуть до їх скутості та небажання з'являтися в компаніях.

Юність вважається початком дорослого життя. Тому відчуття, що попереду ще дуже багато часу, надає широку платформу для експериментів, спроб, помилок та пошуку себе. На цьому етапі вже сформовані переважно всі функції психіки. Почалася стадія стабілізації особистості. Аналізований етап знаменується кризою сімнадцятирічного віку.

Розглянемо характерні особливості навчання ІМ на старшому етапі. Відповідно до матеріалів збірки, що містить комплект програмно-нормативних документів для 10 - 11 класів, такими є:[21,38]

✓ активніша взаємодія всіх видів мовної діяльності (Speaking, Reading, Listening, Writing);

- ✓ використання автентичних, проблемних публіцистичних та художніх текстів як джерела інформації, що зачіпають актуальні теми сучасності;
- ✓ велика ініціативність і спонтанність мови учнів, у якій можуть торкатися нестандартні ситуації спілкування;
- ✓ основні види діалогічного мовлення – вільна розмова, групове обговорення запропонованої проблеми, переважання діалогу – обміну думками;
- ✓ побудова розгорнутих власних висловлювань на основі тексту та самостійно, з достатньою аргументацією з приводу прочитаного чи почутого.

Таким чином, основною метою навчання ІМ на старшому етапі є вдосконалення всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції, що є головною умовою міжкультурної комунікації в цілому.

Педагогічний підхід до викладання англійської мови старшокласникам, описаний вище, покликаний врахувати не лише лінгвістичні аспекти, а й психологічні особливості підлітків. Здійснення педагогічного процесу, орієнтованого на формування іноземної мови в учнів, потребує врахування їхніх індивідуальних особливостей, емоційного стану, а також факторів соціального середовища.

Успішне викладання англійської мови в старших класах засноване на створенні позитивного та зацікавленого середовища, що враховує активний розвиток когнітивних, емоційних і соціальних сфер учнів. Інтерактивні методи навчання, ігрові елементи, а також залучення сучасних технологій є ключовими компонентами успішного вивчення мови на цьому етапі.

Педагогічний процес повинен бути направлений не лише на вивчення мови, але і на формування критичного мислення, міжкультурної компетентності та підготовку до активної участі у світовому співтоваристві. Вчителі, які розуміють психологічні та емоційні особливості старшокласників,

можуть впливати на їхній розвиток та становлення, надаючи їм необхідні навички для успішної адаптації в сучасному світі.

Отже, педагогічна стратегія, спрямована на інтеграцію лінгвістичних та психологічних аспектів в процесі вивчення англійської мови, є важливою для створення ефективної системи освіти, що готує старшокласників до викликів сучасного світу.

1.2. Поняття, сутність та функції контролю в навчальному процесі.

Контроль відзначається важливістю та невід'ємною причетністю до процесу викладання іноземних мов. Він є не лише невід'ємним компонентом навчальної системи, але й фундаментальним аспектом, який визначає загальну ефективність навчального процесу [34].

У відміню від основної мети викладання мови, спрямованої на формування мовних навичок і вмінь, контроль фокусується на виявленні та оцінці досягнутого рівня мовної компетенції [44]. Його завдання у контексті іншомовної освіти полягає в активному управлінні та регулюванні всього навчального процесу.

Контроль визначає ефективність вивчення мови, допомагаючи вчителю та учням розуміти, наскільки успішно освоюються мовні навички. Його роль виявляється не лише у визначенні досягнень учнів, але і в адаптації методів викладання для врахування їхніх індивідуальних потреб та пристосування до їхнього темпу навчання [5].

Поняття контролю в освітньому процесі досліджувалося різними європейськими педагогами, які зробили значний внесок у сферу освіти. Кілька ключових фігур підкреслювали важливість контролю у створенні ефективного навчального середовища: [37]

Жан-Жак Руссо (1712-1778):

Французький філософ і педагог Руссо виступав за таку форму освітнього контролю, яка б поважала природний розвиток дитини. У своїй праці «Еміль, або Про виховання» він запропонував метод виховання, який дозволяв дитині розвиватися природно, наголошуючи на індивідуальному навчанні та вихованні, а не на суворому контролі. Ідеї Руссо заклали основу для пізніших філософій освіти, які надавали пріоритет автономії дитини.

Йоганн Генріх Песталоцці (1746-1827):

Песталоцці, швейцарський педагог, зосередився на цілісному розвитку дитини. Він вірив у важливість контролю з боку вчителя у створенні гармонійного та сприятливого навчального середовища. Підхід Песталоцці включав практичні заняття, спостереження та індивідуальну увагу. Його акцент на ролі вчителя у спрямуванні та сприянні навчанню відображав збалансовану форму контролю.

Фрідріх Фребель (1782-1852):

Фребель, німецький педагог і засновник руху дитячих садків, запровадив концепцію самодіяльності в навчанні. Він вважав, що діти повинні контролювати власне навчання через гру та дослідження. Наголос Фребеля на створенні підготовленого середовища і наданні дітям можливості вільно самовиражатися вплинув на практику дошкільної освіти і підкреслив роль контрольованого середовища у розвитку креативності.

Джон Дьюї (1859-1952):

Хоча Дьюї був американським філософом, його вплив на європейську філософію освіти заслуговує на увагу. Дьюї наголошував на важливості навчання на основі досвіду та демократичних класів. Його ідеї щодо навчання, орієнтованого на учня, та ролі вчителя як фасилітатора, а не контролера,

вплинули на європейську освітню практику, просуваючи більш спільний та інтерактивний підхід.

Марія Монтессорі (1870-1952):

Хоча Монтессорі була італійським лікарем і педагогом, її вплив поширився на європейські освітні практики. Підхід Монтессорі підкреслював роль підготовленого середовища у вихованні самодисципліни та контролю у дітей. Вона вважала, що контроль з боку вчителя має бути тонким, спрямовуючи учнів до самостійного навчання та заохочуючи незалежність.

Тож можна з впевненістю стверджувати, що декілька століть питання організації контролю досліджувалися видатними педагогами Європи, які привносили кожного разу нове та сучасне для їх поколінь.

Контроль є важливою частиною будь-якого процесу викладання та навчання. Контроль може допомогти учням у вивченні іноземної мови принаймні у двох аспектах. По-перше, такий контроль допомагає створити позитивне ставлення до класу. В інтересах мотивації та ефективного навчання викладачі майже завжди прагнуть створити позитивний досвід для своїх студентів на заняттях. Існує кілька важливих способів, як тестування (один з видів контролю), який може сприяти досягненню цієї мети. Контрольні роботи відповідної складності, оголошені заздалегідь і такі, що охоплюють навички, які планується оцінити, також можуть сприяти створенню позитивної атмосфери, демонструючи дух чесної гри та відповідність цілям курсу.

Контроль виконує діагностичну функцію, тобто визначення рівня володіння мовою, якого досягли студенти за певний період навчання та тренувань. Крім того, контроль – це частина заняття, під час якої викладач оцінює, як студенти засвоїли навчальний матеріал. Основні цілі контролю дозволяють: [40]

1) Вчителям отримати інформацію про:

- результат знань студентів окремо та в цілому;

➤ результат застосування власних методів, прийомів та ефективності на процес викладання;

2) Студентам:

- Підвищити мотивацію до процесу навчання, оскільки контроль допомагає визначити свої успіхи та невдачі;
- старанніше вчитися, вносити корективи в процес навчання.

Об'єктом контролю можуть бути: [42]

- a) знання, сформовані на основі мовних навичок (мовна компетенція);
- b) уміння використовувати набуті знання і навички в різних комунікативних ситуаціях (комунікативна компетенція);
- c) знання про країну, мова якої вивчається, її культуру, традиції, нації (соціокультурна компетенція).

Можна говорити про те, що контроль виконує такі функції: контролюючу, навчальну, діагностичну, прогностичну, розвиваючу, що орієнтує, що виховує [3].

Контролююча функція полягає у виявленні стану знань та вмінь учнів, рівня їх розумового розвитку, у вивченні ступеня засвоєння прийомів пізнавальної діяльності, навичок раціональної навчальної праці.

За допомогою контролю визначається вихідний рівень для подальшого оволодіння знаннями, вміннями та навичками, вивчається глибина та обсяг їх засвоєння. Порівнюється плановане з дійсними результатами, засвоюється ефективність використовуваних вчителем методів, форм та засобів навчання.

Навчальна функція контролю полягає у вдосконаленні знань та умінь, їх систематизації. У процесі перевірки учні повторюють та закріплюють вивчений матеріал. Вони не лише відтворюють раніше вивчене, а й застосовують знання та вміння у новій ситуації.

Перевірка допомагає учням виділити головне, основне у вивченому матеріалі, удосконалити знання і вміння, що перевіряються. Контроль сприяє також узагальненню та систематизації знань.

Сутність діагностичної функції контролю – в отриманні інформації про помилки, недоліки та прогалини у знаннях та вміннях учнів в оволодінні навчальним матеріалом, про число, характер помилок. Результати діагностичних перевірок допомагають вибрати найбільш інтенсивну методику навчання, а також уточнити напрямок подальшого вдосконалення змісту методів та засобів навчання.

Результати прогнозу використовують для створення моделі подальшої поведінки учня, який припускає сьогодні помилки даного типу або має певні проблеми в системі прийомів пізнавальної діяльності.

Прогноз допомагає отримати правильні висновки для подальшого планування та здійснення навчального процесу.

Розвиваюча функція контролю полягає у стимулюванні пізнавальної активності учнів, у розвитку їх творчих здібностей. Контроль має виняткові можливості у розвитку учнів. У процесі контролю розвиваються мова, пам'ять, увага, уява, воля та мислення студентів. Контроль дуже впливає на розвиток і прояв таких якостей особистості як здібності, схильності, інтереси, потреби.

Сутність орієнтуючої функції контролю – в отриманні інформації про ступінь досягнення мети навчання окремими учнями та групою загалом – наскільки засвоєний та як глибоко вивчений навчальний матеріал.

Розкриваючи прогалини, помилки та недоліки учнів, вчитель вказує їм напрями докладання зусиль щодо вдосконалення знань і умінь. Контроль допомагає учню краще впізнати самого себе, оцінити свої знання та можливості.

Виховуюча функція контролю полягає у розвитку в учнів відповідального ставлення до вчення, дисципліни, акуратності, чесності.

Перевірка спонукає студентів серйозніше і регулярно контролювати себе під час виконання завдань. Вона є умовою виховання твердої волі, наполегливості, звички до регулярної праці.

У навчальному процесі самі функції виявляються різною мірою та різних поєднаннях. Реалізація зазначених вище функцій практично робить контроль найефективнішим, і навіть сам навчальний процес показує гарні результати.

Основним об'єктом контролю є не лише оволодіння мовленнєвими вміннями на шляху вивчення мови, а й засвоєння мовної системи.

Контроль на уроці повинен відображати специфіку іноземної мови як шкільного предмета. При вивченні навчальних дисциплін, що знайомлять з основами наук, метою визначення рівня контролю є засвоєні знання в галузі тієї чи іншої науки, в низькому ступені – сформовані вміння та навички. Засвоєння іноземної мови, що відноситься до групи практичних дисциплін, передбачає насамперед оволодіння засобами використання мови в різноманітних видах діяльності та сферах спілкування. Тому контроль знань системи мови не дає інформації про практичне володіння мовою як рівень комунікативної компетенції [23].

Основними вимогами до контролю можуть бути об'єктивність, регулярність, диференційований характер, а також чіткість і ясність у формулюванні контрольних завдань [40].

Отже, об'єктивність у контролі означає відповідність контролю результатів навчання певному стандарту, що міститься в переліку вимог до рівня володіння мовою для різних етапів навчання за профілями. Знання передбачає наявність критеріїв оцінювання учнів за різні види діяльності, дотримання цих критеріїв мінімізує суб'єктивізм в оцінюванні учнів. Об'єктивність у контролі забезпечується за рахунок:

- Кількісна оцінка ефективності. Тут найбільша об'єктивність досягається за рахунок врахування кількості помилок у мовленні, оцінки темпу мовлення та ряду інших показників успішності;

- Якісна оцінка успішності можлива при суб'єктивності оцінної діяльності учнів, і вчитель повинен бути готовий оцінити сформульований вибір з точки зору наявних критеріїв.

Регулярність у контролі свідчить про те, що він має систематичний характер. Відомо, що інтенсивність і тривалість запам'ятовування учнями засвоєного матеріалу багато в чому залежать від частоти і регулярності контролю.

Диференційований характер контролю передбачає дотримання наступних вимог: [40]

- Форми контролю повинні відповідати тим аспектам мови або видам мовленнєвої діяльності, які підлягають перевірці. Для діалогічного мовлення об'єктами контролю можуть бути розуміння мовлення партнера і визначення його комунікативного наміру, а також адекватний вплив на репліки партнера, здатність ініціювати діалог.

- Форми контролю слід обирати залежно від етапу навчання та індивідуально-психологічних особливостей студентів. Така вимога відображає наявність різних рівнів розвитку.

Ефективний контроль у викладанні не полягає в суворому авторитеті, а в створенні збалансованого та сприятливого навчального середовища. Тут необхідно враховувати, що учні відчують мотивацію, повагу та можливість активно брати участь у власному навчальному процесі.

Замість того, щоб використовувати строгість, вчителі можуть стимулювати інтерес та бажання учнів до вивчення мови. Важливо надавати можливості для самовираження, сприяти саморегуляції та допомагати учням відчувати важливість своєї ролі в навчальному процесі.

Розуміння потреб та індивідуальних особливостей учнів є важливою частиною підходу до контролю. Замість того, щоб бачити у контролі тільки оцінювання, вчителі можуть використовувати його як інструмент для розвитку та підтримки студентів. М'який підхід до контролю сприяє створенню

навчальної атмосфери, де учні відчують себе важливими та стимульованими до активної участі у власному освітньому процесі.

1.3. Форми, принципи та методи контролю в навчанні іноземних мов на старшому ступені.

Контроль у навчанні іноземних мов на старшому ступені набуває різноманітних форм, які включають індивідуальний, фронтальний, груповий та парний [41]. Кожна із цих форм контролю використовується у вигляді усного та письмового оцінювання.

Індивідуальний контроль є ефективним методом для визначення рівня володіння монологічним мовленням. Учні ознайомлюються з текстом та, маючи певний час, виконують завдання для перевірки своїх навичок.

Цілеспрямоване використання різних форм контролю дозволяє вчителю отримати більш повне уявлення про рівень підготовки кожного учня. Такий різноманітний підхід стимулює активну участь учнів у навчальному процесі та сприяє більш точному визначенню їхніх сильних та слабких сторін. Успішність виконання завдань оцінюється за такими критеріями: [44]

- ❖ Відповідність передачі інформації змісту тексту і завдань;
- ❖ Зв'язність і логічність у передачі інформації;
- ❖ Повнота і чіткість переданого тексту;
- ❖ Відповідність переданої інформації нормам (лексико-граматичним і фонетико-інтонаційним).

Індивідуальні форми контролю – це ефективний спосіб об'єктивного контролю, завдяки якому визначається успішність кожного учня. Тому здебільшого він підходить для перевірки знань учнів наприкінці курсу як

підсумковий контроль. В аудиторії індивідуальний контроль буде в усній формі, а письмовий – в кінці кожної нової теми.

Фронтальний контроль означає, що вчитель повністю проводить бесіду та пояснення з усіма учнями, в той же час вони повинні відповідати по черзі, просто сидячи на своєму стільці. Ефективність такого контролю полягає в можливості повністю охопити об'єкт перевірки; високій активності учнів; високій швидкості виконання завдань. Обмеженням фронтального контролю є те, що вчитель не може пояснювати завдання по черзі, і якщо учень не може повністю зосередити увагу на вчителіві, він не зможе відповісти. Тому фронтальний вид роботи більше підходить для поточного контролю.

Груповий контроль проводиться одночасно для всіх студентів у вигляді групової роботи, наприклад, дискусії за проблемним питанням, рольової гри за прочитаним текстом, тому викладач повинен заздалегідь підготувати всі завдання та їх відвідування.

Мета попереднього контролю полягає в тому, щоб перевірити знання учнів з мови та їх індивідуальних здібностей (розум, увага, інтереси до вивчення мови, нахили, загальний розвиток). Таким чином, цей вид контролю допомагає визначити не тільки знання учнів, а й їхні індивідуально-психологічні якості, що сприяє успіху в процесі вивчення іноземної мови.

Поточний контроль дає змогу перевірити мовні успіхи учня в процесі розвитку та встановлення мовленнєвих навичок і вмінь. Цей контроль має бути регулярним і спрямованим на перевірку засвоєння певних видів навчального матеріалу.

Проміжний контроль проводиться по закінченню вивчення розділу. Він дає змогу перевірити ефективність засвоєння розділеного програмного матеріалу.

Підсумковий контроль спрямований на встановлення рівня володіння мовою, який досягнуто в результаті засвоєння певного обсягу матеріалу в певний період часу (наприкінці навчання). Особливості цього виду контролю полягають у спрямованості на визначення рівня володіння мовою як

комунікативної компетенції. Саме тому для підсумкового контролю використовуються спеціальні види тестів, які дозволяють перевірити учнів у повному обсязі.

Необхідність оцінювати результати навчання призвела до розробки та впровадження різних форм тестів. Це, як правило, включало контрольні роботи з перевірки знань лексики та граматики.

Тест є неминучим елементом процесу навчання і відіграє значну роль, особливо у вивченні мови. Це надійний спосіб, за допомогою якого вчитель може оцінити знання своїх учнів щодо того, чого він їх навчив. Студенти також отримують шанс довести свою майстерність або компетентність у тому, чому вони навчилися. Тому це важливо як для учня, так і для вчителя.

Сам термін «тест» означає процес вимірювання знань або навичок учнів у певному питанні за допомогою певних усних чи письмових процедур. Це засіб показати як учням, так і вчителю, скільки учні навчилися протягом курсу. Тести можна використовувати, щоб показати сильні та слабкі сторони навчального процесу та допомогти вчителю його вдосконалити. Зараз ми розберемося, що таке тест [7].

Оксфордський словник *Advanced Learner's Dictionary* визначає тест як перевірка знань людини або здібностей, який складається з запитань, на які повинні відповісти.

Важливо наголосити, що питання автентичності є центральним для оцінки мови для конкретних функцій. Це ще один спосіб сказати, що тестування є соціально обумовленою діяльністю, хоча соціальні аспекти були відносно недостатньо вивченими в українській освітній сфері. Тим не менш, мовні тести відрізняються як вони розроблені та для чого вони потрібні, тобто методи та цілі тестування.

Розрізняють такі види тестів:

Мовні традиційні тести зазвичай використовуються для оцінювання окремих компонентів мовних знань (граматика, словниковий запас тощо), або

рецептивного розуміння (аудіювання та розуміння прочитаного). У тестах на основі результативності мовні навички оцінюються під час акту спілкування.

Тести успішності – це найчастіше тести усного та писемного мовлення, наприклад, щоб попросити учня мови офіційно чи неформально представитися та написати твір, абзац чи есе про те, як він чи вона провела свої літні канікули. Ці приклади виявляються в контексті симуляції реальних завдань у реалістичних контекстах.

З точки зору мети, було розроблено кілька типів мовних іспитів для відповідного вимірювання результатів навчання. Проте кожен тест має свою конкретну мету, властивості та критерій, що підлягає вимірюванню. Типи тестів, які розглядатимуться в цій частині, були викладені не за ступенем важливості, усі вони мають однакову важливість, а за алфавітним порядком. Тим не менш, диктант, традиційний засіб тестування, який зосереджується набагато більше на окремих мовних елементах, приверне належну увагу з точки зору його плюсів і мінусів.

1. Підсумковий тест.

Підсумковий тест призначений для вимірювання рівня опанування мови, яку хтось вивчив протягом певного курсу або програми навчання, Тестом досягнень може бути тест на розуміння на слух на основі певного набору ситуативних діалогів у підручнику.

Тест має подвійну мету: 1) допомогти вчителям оцінити успішність їх викладання; 2) визначити слабкі сторони своїх учнів.

У більш практичних і педагогічних термінах Браун [26] визначає тест досягнень як тести, які обмежуються певним матеріалом, охопленим у навчальній програмі протягом певного періоду часу. Іншими словами, вони призначені насамперед для вимірювання індивідуального прогресу, а не як засіб мотивації чи зміцнення мови. В ідеалі підсумкові тести рідко розробляються вчителями для конкретного класу.

2. Закритий тест

Такий вид тесту складається з набору методів для вимірювання, наприклад, розуміння прочитаного. Тобто слова видаляються з уривка для читання через рівні проміжки часу, залишаючи порожні місця. Наприклад, кожне п'яте слово може бути видалено. Потім читач повинен прочитати уривок і спробувати вгадати пропущені слова.

3. Діагностичний тест.

Як випливає з назви, діагностичний тест насамперед призначений для діагностики певних лінгвістичних аспектів. Діагностичні тести на вимову, наприклад, можуть мати на меті визначити які конкретні фонологічні особливості англійської мови, швидше за все, можуть спричинити проблеми та труднощі для групи учнів. Одним із відомих діагностичних тестів англійською мовою є Діагностичний уривок Пратора (1972). Він складається з короткого письмового уривка, який учень читає усно; потім учитель перевіряє запис цього читання на дуже детальний контрольний список помилок у вимові. Діагностичні мовні тести мають три мети:

1. Надати учням можливість перевірити свої знання мови.
2. Надати учням кращу інформацію про їхні сильні та слабкі сторони.

В ідеалі діагностичні тести призначені для оцінки лінгвістичних знань студентів (знання мови та про неї) та мовних навичок (аудіювання, говоріння, читання та письмо) перед початком курсу. Однією з головних переваг даного тесту є те, що він пропонує корисні педагогічні рішення для класів зі змішаними здібностями.

3. Тест прогресу.

Тест прогресу є тестом на досягнення. Це тісно пов'язане з певним набором навчальних матеріалів або конкретним курсом навчання. Тести зазвичай проводяться в кінці теми, курсу або семестру. Вони допомагають

екзаменаторам загалом і вчителям мов зокрема оцінити ступінь успіху їхніх програм і навчання, а отже, визначити їхні недоліки та слабкі сторони відповідно. Такі тести також можуть певною мірою бути діагностичними, у тому сенсі, що вони допомагають визначити області труднощів, з якими стикаються учні загалом.

Характеристики успішних тестів:

Існує чотири принципи, які слід брати до уваги, щоб оцінити ефективність будь-якого тесту, а саме:

1. Надійність: це здатність тесту давати незмінні результати незалежно від умов. Тест повинен давати достовірні результати для учнів. Наприклад, якщо учень складає один і той самий тест двічі, він/вона має отримувати однакові оцінки кожного разу. Надійність особливо важлива, коли різні студенти виконують різні версії одного опитування.

2. Валідність: не можна, наприклад, перевіряти вміння писати за допомогою питання для есе, яке вимагає спеціальних знань з історії чи біології, якщо тільки не відомо, що всі студенти володіють цими знаннями перед виконанням тесту.

3. Практичність: Тест не повинен займати надто багато часу. Виробництво не повинно бути надто дорогим, а маркування не повинно займати занадто багато часу. Нарешті, для цього не потрібно обладнання, яке зазвичай недоступне. Тест повинен бути встановлений з урахуванням часу, фізичних можливостей і витрат. Зміст і питання тесту повинні зберігатися в таємниці весь час до дня кожного тесту.

4. Підзвітність: вчителі повинні мати можливість надавати батькам учнів, навчальним закладам і суспільству інформацію про цілі тестів і досягнутий прогрес, а також про те, як результати відображають досягнення студентів. Вчителі повинні мати можливість пояснити свої обґрунтування та

те, як приймалися рішення щодо змісту тесту, а не зберігати інформацію в таємниці.

Перевіряючи рівень знань з англійської мови вчителі зазвичай перевіряють 4 важливі й основні навички. Це писання, говоріння, аудіювання та читання. Хоча всебічний тест, який вимірює всі ці навички одразу, може бути можливим, його буде дуже важко провести. Крім того, такий тест може надати набагато більше інформації, ніж потрібно для більшості ситуацій. З цієї причини більшість мовних тестів виділяють одну з чотирьох основних форм навичок: говоріння, аудіювання, читання та письмо.

Говоріння. Найбільш важливою формою контролю умінь і навичок говоріння є усна форма, оскільки вона дозволяє виявити найважливіші для цього виду мовної діяльності якості: мовленнєву реакцію, мовні автоматизми, характер зупинок, ситуативність промови. Що стосується змістовної сторони мови та її правильності, то ці сторони можуть бути перевірені та за допомогою письмової форми контролю.

При усній формі перевірки можуть виникнути деякі труднощі фіксації обсягу висловлювання і помилок, які можуть бути випадковими в силу спонтанності мови. Тому доцільно використовувати звукозаписні засоби.

Усний контроль навичок та умінь говоріння може бути фронтальним, індивідуальним та груповим. Фронтальна усна перевірка найбільш зручна для поточного контролю та виявлення ступеня засвоєння чи автоматизації матеріалу, виявлення загальної картини успішності. Ця перевірка носить цілеспрямований характер, проводиться під керівництвом вчителя і здійснюється у вигляді вправи запитання-відповіді, в якому провідну роль грає вчитель, крім тих випадків, коли перевіряються діалогічні вміння починати і підтримувати діалог. При груповому контролі до розмови залучається група учнів.

Для виявлення рівня володіння монологічною промовою окремими учнями використовуються індивідуальні види контролю, наприклад: 1) відповіді на комунікативні питання щодо опор, за текстом; 2) монологічне висловлювання за тими ж опорами.

Індивідуальні форми контролю є єдино можливими під час перевірки монологічних умінь. Проте варто поєднувати індивідуальні форми перевірки з фронтальними, щоб уникнути пасивності класу при тривалому опитуванні окремих учнів.

Об'єктом контролю говоріння можуть бути і письмові роботи мовного характеру. Слід, проте, пам'ятати, що письмові форми перевірки для учнів є складнішими, ніж усні. Крім того, ці форми не дозволяють фіксувати такі важливі якості мовлення як ступінь спонтанності, мовленнєву реакцію і темп мовлення.

Аудіювання. Види та форми контролю аудіювання поділяються за участю рідної мови на одно- та двомовні, за формою – на усні та письмові, за функціями – на констатуючі, навчальні, стимулюючі; з використанням ІТ та без застосування їх.

Якщо йдеться про точне розуміння великого за обсягом тексту, мовний матеріал якого складний для подальшого активного вживання, а виклад своїми словами виявляється для учня цього класу надто важким завданням, доцільно проводити перевірку за допомогою рідної мови. У всіх інших випадках контроль має одномовний характер.

Одномовними формами контролю є відповіді учнів на запитання вчителя по прослуханому тексту, звернені до класу (фронтальна форма перевірки) чи окремих учнів (індивідуальна форма), і навіть переказ близько до тексту чи своїми словами. Можливе використання тестових завдань.

Перевірка розуміння мови (діалогічного та монологічного) у механічному записі можлива лише з використанням аудіо-технічних засобів. Можлива фронтальна письмова перевірка розуміння (рідною мовою), яка найбільше відповідає завданням періодичного або заключного контролю.

Читання та письмо:

а) одномовні – усне мовлення (монологічна та діалогічна) та читання вголос, а також іноді наочність;

б) двомовні – переклад.

Використання мовлення незалежно від її виду як засобу контролю передбачає активне володіння матеріалом настільки і в такому обсязі, щоб достатньо повно і правильно передати зміст прочитаного тексту. Цей вид контролю може бути фронтальним та індивідуальним залежно від мети та умов. Виразне читання вголос також може бути усною формою контролю.

У практиці використовуються і письмові форми фронтальної перевірки читання, найчастіше рідною мовою. На початковому етапі найбільш прийнятною формою є одномовні усні фронтальні контрольні роботи, на середньому етапі можливий письмовий фронтальний переклад тих місць текстів, у правильності розуміння яких учнями вчитель сумнівається.

На старшому етапі можна використовувати вибірково усний переклад, пов'язаний з аналізом важких місць; письмовий переклад окремих місць тексту, а також відповіді на запитання та постановка питань; переказ змісту.

Контроль Writing Skill проводиться лише у письмовій формі шляхом виконання різноманітних письмових мовних робіт (диктанти, вправи, списування, перевірка орфографічних навичок).

Як правило, при перевірці письмових мовних та умовно-мовленнєвих вправ враховується насамперед зміст, а також лексична та граматична правильність, оскільки письмо є лише засобом, а не метою навчання іноземної мови в середній школі.

У вищій школі виділяють чотири основні принципи педагогічного контролю: [17]

1. Систематичність. Систематичний контроль упорядковує процес навчання, стимулює мотивацію, дає можливість отримати достатню кількість оцінок, за якими можна об'єктивніше судити про підсумки навчання.

2. Всебічність. Коло питань, що підлягають контролю та оцінюванню, має бути широким настільки, щоб охопити всі основні теми та розділи предмета.

3. Цілеспрямованість передбачає чітке визначення мети кожної перевірки. Постановка мети визначає всю подальшу роботу з обґрунтування використовуваних форм, методів та засобів контролю. Цілі контролю припускають відповіді на такі питання: що має перевірятися, хто має опитуватись, які висновки можна буде зробити на основі результатів перевірки, який очікується ефект від проведення перевірки.

4. Об'єктивність контролю попереджає випадки суб'єктивних та помилкових суджень, які спотворюють дійсну успішність учнів та знижують виховне значення контролю. Серед факторів, що впливають, виділяють такі: чітке виділення загальних та конкретних цілей навчання, обґрунтованість виділення та відбору об'єктів та змісту контролю, забезпеченість методами обробки, аналізу та оцінювання результатів контролю, організованість проведення контролю.

Незважаючи на існування різних видів контролю, здійснення способу перевірки рівня мовної компетенції має відбуватися відповідно до певних вимог. [40]

Насамперед, варто врахувати, що контроль має бути системним. Плануючи й організовуючи перебіг навчального процесу, вчитель повинен звернути увагу на такі аспекти: контроль планування перебігу уроку; контроль і керівництво самим процесом навчання; контроль результатів навчальної діяльності. Крім того, педагогічний контроль має бути об'єктивним.

Контрольні заходи мають вимірювати тільки те, на що вони були спрямовані. Учитель зобов'язаний заслужено оцінювати діяльність учня, керуючись загальноприйнятими критеріями оцінки знань.

Дуже важливою вимогою виступає диференційованість. Дана вимога означає, що вчитель має враховувати фізичні можливості учня (стан здоров'я),

індивідуальні особливості дитини (психологічне виховання, ставлення до предмета, характер учня), стать, успішність у всіх видах мовленнєвої діяльності, що набуваються на уроках (аудіювання, читання, письмо, говоріння).

Важливою вимогою для здійснення контролю мовної компетенції є регулярність. Учитель має вести спостереження за ходом навчання безперервно, на кожному уроці. Тільки в такому разі можна правильно оцінити ефективність застосування різних методів контролю на уроці іноземної мови.

Висновки до першого розділу

У першому розділі ми ознайомилися з психолого-педагогічними особливостями навчання підлітків. Виявили поняття про контроль, види контролю. Розпізнали функції та завдання контролю, а також форми контролю.

Під час навчання іноземної мови можна використовувати як усні, так письмові форми контролю. Однак перевага має надаватися усним формам.

У навчанні мови та у контролі найбільш доцільні фронтальні форми роботи. При перевірці умінь мовлення, читання, письма необхідні індивідуальні форми.

Індивідуальний контроль у певних випадках повинен комбінуватися з фронтальним. Усунути недоліки індивідуального контролю під час перевірки мовлення допомагає використання технічних засобів.

Методика викладання іноземних мов має значний теоретичний багаж і практичний досвід. Сучасні тенденції навчальних програм передбачають посилення комунікативного підходу навчання іноземних мов. Тому тепер контроль частіше розглядається під кутом зору спрямованості уваги учнів на чисто контролюючу чи навчальну функції. На смисловий бік мови або її «будівельний матеріал». Тому зміст та організацію контролю мовних умінь розглядають у тісній єдності з контролем їхньої матеріальної основи, тобто, вивченого матеріалу.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В СТАРШІЙ ШКОЛІ.

2.1. Аналіз впливу та ролі контролю знань на уроках іноземної мови.

Контроль на заняттях іноземної мови повинен відображати її специфіку як навчального предмета. А оскільки основною метою навчання на уроках іноземної мови є набуття комунікативних умінь і навичок, отже, і головним об'єктом контролю мають бути мовні вміння [21].

Правильно організований процес контролю допомагає вчителю розподілити раціонально навчальний час, виявити досягнення своїх учнів чи мало освоєний ними матеріал, а також включити, за необхідності, деякі коригування у навчальний план.

Усна форма контролю є найбільш прийнятною у процесі навчання говорінню під час уроків іноземних мов, оскільки саме така форма контролю дозволяє найточніше визначити наявність чи відсутність важливих якостей, необхідні цьому виду діяльності

Однак у цієї форми контролю є істотний недолік – труднощі у фіксації помилок, що допускаються учням. Щоб цього не відбувалося, буде не зайвим скористатися засобами звукозапису.

Форми усного контролю ділять на три види: фронтальний, груповий та індивідуальний [42].

Фронтальна перевірка найчастіше використовується для контролю навичок говоріння, так як вона дозволяє виявити загальну картину успішності. Як правило, це питання-відповідь тестування, яке проводиться під керівництвом вчителя або за його безпосередньої участі (тобто коли вчитель ставить питання, а учень на них відповідає). Під керівництвом вчителя, учні самі ставлять один одному питання і на них відповідають. Це найкращий спосіб перевірки діалогічних навичок учнів.

По суті, така форма перевірки може плавно перейти до групової при залученні до розмови дедалі більшої кількості учнів. Так учні демонструють вміння вести як діалог, а й дискусію.

При визначенні якості знань учнів з англійської об'єктами контролю та оцінювання є 4 види навчальної діяльності: читання, аудіювання, письмо та говоріння.

Контроль є логічним завершенням кожного етапу навчання. Будь-який його вид, чи то поточний чи підсумковий, перевіряє те, чого навчили, і відображає досягнення кінцевої або проміжної мети навчання.

На наш погляд, перевірка знань учнів повинна давати відомості не лише про правильність чи неправильність кінцевого результату виконаної діяльності, а й про неї саму: чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння. Правильно поставлений контроль навчальної діяльності учнів дозволяє вчителю оцінювати знання, вміння, навички, які вони отримують, вчасно надати необхідну допомогу і домагатися поставлених цілей навчання.

Контроль потрібен вчителю, щоб мати точне уявлення у тому, наскільки кожен учень просунувся у виконанні програми, як і засвоїв мовний матеріал, як опанував вміннями мовлення, читання і письма. У результаті контролю з'ясовуються психологічні особливості учнів (увага, пам'ять тощо. буд.). Це дозволяє індивідуалізувати процес навчання.

Контроль на кожному з етапів уроку повинен мати наступними характеристиками:

- різноманітністю видів контролю;
- збалансований за часом (недостатньо довгий, та й недостатньо короткий за тривалістю контроль);
- систематичний (за кожною темою або розділом тощо), адекватний (вчасно, залежно від отриманих знань), цікавий (з присутністю елементів новизни, несподіваної позитивної ситуації, дослідницької роботи та ін.).

За дотримання даної системи контролю спостерігається: дисциплінованість у плані підготовки домашнього завдання; підвищення успішності учнів; зростає прагнення отримання високої оцінки кожного учня; підвищується інтерес до предмета, зростає пунктуальність учня; зменшується стомлюваність, наприклад, при нетривалому контролі, при різноманітності видів контролю. Досить цікавий контроль призводить до зниження напруги.

Хотілося б також сказати кілька слів про самоконтроль як про один із компонентів індивідуалізації та диференціації навчання на уроках англійської мови, який виступає однаково з контролем. У сучасній концепції освіти доцільно трактувати контроль та самоконтроль як спільну діяльність учнів, вчителів, керівництво школи та працівників системи управління освітою щодо визначення ступеня ефективності процесу навчання та пізнання, досягнення поставлених цілей у встановлені терміни [38].

При самоконтролі дитині належить осмислити мету діяльності і той зразок, з яким вона може звірити хід і результат навчальної праці. Вчитель коментує зразок дії, докладне виконання.

Для здійснення контролю знань учнів вчителю доводиться здійснювати велику роботу з добору та складання диференційованих завдань. І якщо вчитель докладе зусиль у складанні різноманітних типів тестових завдань, то тест зможе стати чудовим методом контролю, що адекватно оцінює знання учнів, а також може стати головним помічником викладача у контролі знань.

Показником рівня умінь та навичок говоріння виступають такі параметри:

- кількість слів, словосполучень чи фраз у реченні;
- кількість складних речень у монологі;
- кількість та обсяг реплік у діалозі.

Крім цього, необхідно враховувати мовні засоби, які використовуються учнем у монологі або діалозі, а також семантичну сторону мови.

При перевірці діалогічного мовлення у старшій школі необхідно враховувати такі параметри як: швидкість реакції, доречність та різноманітність реплік, правильність використання лексичних та граматичних структур, наявність емоційно-оцінних слів та пропозицій у діалозі, його ситуативність.

При перевірці монологічної мови необхідно також враховувати правильність використання лексичних і граматичних структур, а крім того – обсяг висловлювання, його розгорнутість і послідовність, відповідність використання мовних засобів ситуації спілкування, наявність мовного наміру та його реалізація.

Крім того, слід зазначити, що багато фахівців виділяють кілька функцій контролю: діагностичну, навчальну, керуючу, коригуючу, стимулюючу, оцінюючу [29]. Контроль може бути попереднім, поточним, проміжним та підсумковим. Всі вони мають як переваги, так і недоліки, тому вибір форми контролю залежить від умов та цілей конкретного заняття.

Основними вимогами, які висуваються контролю будь-якого виду діяльності (і говоріння зокрема) є: об'єктивність, регулярність, ясність і чіткість формулювань контрольних завдань, а також і диференційований характер контролю [10,11].

Таким чином, контроль – є спільна діяльність вчителя та учня щодо визначення рівня володіння іноземною мовою. Об'єктами контролю є мовні вміння і навички, набуті у процесі навчання і що забезпечують можливість учня користуватися іноземною мовою як засобом спілкування, а як і знання країни вивчається мови та спосіб життя носіїв мови.

Одним із головних об'єктів контролю є складне вміння складати діалог у різних ситуаціях. Але це не виключає необхідності контролювати й окремі вміння: ставити запитання та відповідати на них, робити комунікативно-

спрямовані висловлювання, обґрунтовувати свою думку, реагувати на репліку співрозмовника так, щоб він продовжив розмову тощо.

Оцінювання учнів проводиться з урахуванням низки критеріїв. Основними з них є:

- досягнення реальної комунікативної мети;
- ефективність використання мовних засобів;
- правильність мовного оформлення.

Перший критерій провідний. Якщо мета акта комунікації досягнуто, тобто, якщо діалог у зв'язку із заданою ситуацією відбувся, то учень заслуговує на позитивну оцінку для більш високої оцінки необхідно, щоб мова учня відповідала двом іншим критеріям.

Облік використання мовних засобів проводиться за кількістю та якістю реплік. Кількість реплік є хоч і важливим, але не вирішальним показником, оскільки різні мовні ситуації можуть вимагати різної кількості реплік: так, якщо ця ситуація вимагає дві-три репліки з боку кожного співрозмовника, то немає сенсу розширювати діалог до п'яти-шести.

Якість реплік визначається їх складом: наявністю різнотипних висловлювань та стимулюючої частини у них, відповідністю, взаємопов'язаністю реплік тощо.

Мовна оформленість, тобто правильність граматичного, лексичного та фонетичного оформлення мови, також враховується при оцінюванні діалогічного мовлення. При цьому слід мати на увазі, що в старшій школі дуже важко домогтися безпомилкового користування мовою усною іноземною мовою.

Наближений підхід до мовної правильності в навчанні іноземної мови дозволяє знехтувати деякими помилками. У вимові виправляються, передусім, граматичні, тобто ті, які призводять до спотворення промови. Має значення

також комунікативна цілеспрямованість, ситуативна віднесеність, вмотивованість, розгорнути мовні виразні засоби.

Оцінка монологічних умінь здійснюється за такими критеріями:

1. Адекватність мовних засобів характеру комунікативної задачі.
2. Правильність промови.
3. Зв'язність логічність, послідовність оповідання, використання адекватних засобів зв'язку.
4. Обсяг та повнота висловлювання.
5. Характер комбінування мовних засобів.

Дедалі вище викладене дозволяє ефективно проконтролювати мовні навички.

2.2. Використання інноваційних технологій у контролі в навчанні іноземних мов.

Соціально-економічні умови нашого часу висувають нові вимоги до випускника школи. Нові соціальні запити визначають мету освіти як загальнокультурний, особистісний і пізнавальний розвиток учнів, що забезпечують таку ключову компетенцію освіти, як «навчити вчитися», для того, щоб бути затребуваним у висококонкурентному й високотехнологічному світі та вміти влитися в суспільство, що швидко розвивається.

Для їх досягнення необхідна нова якість навчання, яка багато в чому пов'язана з інформатизацією освіти, що допоможе підготувати учня до життя в інформаційному суспільстві та зробити ефективнішою навчально-педагогічну діяльність.

Перед сучасною школою поставлено завдання, зумовлені переходом до системи безперервної освіти, у зв'язку з чим великого значення набуває використання в системі навчання інформаційних технологій. Ця система сприяє підвищенню якості знань учнів за рахунок застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі, посиленню ефективності системи контролю та управління навчальним процесом. Забезпечує інформаційну підтримку процесу навчання, а також впровадження в навчальний процес інформаційних технологій, систем контролю знань учнів.

Під час підсумкової атестації все частіше нашим учням пропонують такі форми перевірочних завдань як тестування. Тому оцінку якості знань учнів вчителі все частіше намагаються проводити в тестовому форматі з використанням ПК.

Нині досить актуальними стають проблеми підвищення об'єктивності контролю, зниження психологічного напруження учнів під час його проведення, зменшення навантаження на вчителя під час проведення контролю.

Викладачі використовують різноманітні інноваційні технології для контролю та оцінювання вивчення іноземної мови. Деякі відомі інструменти та підходи включають: [36]

Онлайн-платформи для вивчення мов:

Такі платформи, як Duolingo, Babbel і Rosetta Stone, пропонують інтерактивні уроки, оцінювання та відстеження прогресу для тих, хто вивчає мову.

Імерсивне віртуальне середовище:

Програми віртуальної реальності (VR) і доповненої реальності (AR) забезпечують захоплюючий мовний досвід, що дозволяє студентам практикувати мовні навички в реалістичних умовах.

Програмне забезпечення для розпізнавання мовлення:

Такі інструменти, як Speech-to-Text від Google і Siri від Apple, дозволяють учням відпрацьовувати вимову та миттєво отримувати відгуки про розмовну мову.

Програми для вивчення мов:

Такі мобільні програми, як Memrise, Busuu та FluentU, пропонують гейміфікований досвід вивчення мови, що робить оцінювання більш привабливим та інтерактивним.

Платформи цифрового оцінювання:

Системи керування навчанням (LMS) і цифрові інструменти оцінювання дозволяють вчителям створювати та керувати тестами, тестами та завданнями онлайн, оптимізуючи процес оцінювання.

Інтерактивні дошки та смарт-дошки:

Інтерактивні технології в класах сприяють захоплюючим урокам мови, дозволяючи вчителям включати мультимедійний контент та інтерактивні вправи.

Мовні онлайн-спільноти:

Участь у платформах обміну мовами та онлайн-спільнотах, таких як Tandem або HelloTalk, дозволяє студентам практикуватися з носіями мови та отримувати відгуки.

Інструменти машинного перекладу та обробки мови:

Такі інструменти, як Перекладач Google і програми обробки мови, допомагають нарощувати словниковий запас, перевіряти граматику та виконувати вправи на розуміння.

Інструменти відеоконференцій:

Такі платформи, як Zoom, Skype або Microsoft Teams, спрощують практику віртуальної мови та дозволяють дистанційно оцінювати навички мовлення та аудіювання.

Навчальна гейміфікація:

Елементи гейміфікації, такі як ігри для вивчення мови та вікторини, роблять оцінювання приємнішим і заохочують до активної участі.

Інструменти цифрового оповідання:

Такі платформи, як Storybird або Book Creator, дозволяють учням створювати цифрові історії цільовою мовою, оцінюючи як креативність, так і знання мови.

Онлайн-мовні виклики та змагання:

Участь у мовних змаганнях і змаганнях на таких платформах, як Language Perfect, мотивує студентів і створює конкурентне, але веселе середовище оцінювання.

Інтеграція цих інноваційних технологій у мовну освіту не тільки покращує процес оцінювання, але й сприяє більш цікавому та ефективному навчанню для студентів.

Контроль знань за дистанційної форми навчання є особливо важливим, оскільки він залишається чи не єдиним варіантом отримання «зворотного зв'язку» та розуміння результативності ведення педагогічної та організаційної роботи в цілому. Завдання вчителів полягає у виявленні реального рівня знань учнів, а також їх відповідності вимогам освітнього стандарту.

Існують взагалі такі основні принципи контролю, яких необхідно дотримуватись у дистанційному навчанні [9]:

А. Принцип об'єктивності – освітня діяльність у дистанційному навчанні повинна оцінюватися за мінімального впливу суб'єктивного фактора;

В. Принцип демократичності – при дистанційному навчанні повинні створюватися рівні умови для всіх, хто навчається;

С. Принцип масовості та короткочасності – контроль за допомогою дистанційних технологій повинен бути організований так, щоб за якнайменше час здійснити перевірку знань у великої кількості учасників.

Перевірка знань є обов'язковим компонентом процесу навчання. Вона має місце на всіх етапах навчання.

Для організації дистанційного контролю викладач може звертатися як до асинхронних мережевих технологій (офлайн-навчання), які дозволяють передавати та отримувати навчальні матеріали у зручний час для кожного учасника освітнього процесу (електронна пошта, форуми, соціальні мережі, електронні платформи та ін.), так і до синхронних мережевих технологій (онлайн-навчання), коли обмін інформацією відбувається в реальному часі і вимагає безпосередньої участі учнів (чати, відео-конференції та ін.).

Форму проведення контрольних заходів викладач вибирає самостійно залежно від мети навчання. Це може бути:

- Чат-заняття.
- Веб-заняття.

Чат-заняття – це форма дистанційного навчання, яка проводиться із застосуванням чат-технологій у режимі онлайн (синхронні технології) або офлайн (асинхронні технології). Для організації чатів використовуються соціальні мережі, електронна пошта, месенджери WhatsApp, Viber та інші електронні способи зв'язку.

Під час чату усі учасники мають одночасний доступ до інформації. Тим самим вони мають можливість публічно ділитися своєю думкою, відповідати на запитання чи ставити їх. Завдяки цій формі організації контрольних заходів завдання стають доступні групі, що допомагає скорочувати час їхнього

поширення. Той, хто навчається, може легко відновити втрачені питання через чат або повернутися до них у будь-який час.

Веб-заняття – це заняття, які здійснюються за допомогою відео-трансляції в режимі онлайн (синхронні технології) або офлайн (асинхронні технології). Для проведення веб-занять застосовуються спеціалізовані електронні освітні та соціальні платформи, соціальні мережі. Під час веб-занять учасники мають можливість отримувати необхідну інформацію, перебуваючи будь-де з доступом до Інтернету. Крім того, учні можуть звернутися до пройденого матеріалу у вигляді презентації, відео- або аудіозапису в режимі офлайн.

На веб-заняттях можна використовувати не тільки письмове опитування, а й усне як один з основних методів контролю знань в індивідуальній чи груповій формі. У ході опитування відбувається засвоєння нового або закріплення вивченого навчального матеріалу, наголошується на головних аспектах теми, виявленні та вирішенні проблемних місць.

Всього виділяють традиційні письмові (перевірочна робота, бліц-контрольна, контрольна робота, тестування) та усні (бесіда, фронтальне, індивідуальне та комбіноване опитування) види контролю [27].

Сучасні дистанційні технології не тільки широко впроваджуються в освітню діяльність, а й мають низку переваг. Вони дозволяють здійснювати навчання великої кількості людей на відстані, створюючи єдине освітнє середовище; знизити матеріальні та емоційні витрати на організацію процесу навчання; самостійно планувати час; застосовувати сучасні освітні засоби, електронні бібліотеки та ресурси.

2.3. Проблеми та перспективи організації контролю у навчанні іноземних мов на старшому ступені.

Організація контролю в процесі навчання іноземних мов на старшому ступені освіти стикається з низкою актуальних проблем, що ускладнюють ефективне оцінювання та розвиток мовних навичок учнів. Спочатку будуть подані складнощі, з якими я зіткнулася під час проходження педагогічної практики в класі старшої школи.

Потреби та інтереси: Проведення занять з підлітками віком 16-17 років викликає ряд унікальних викликів, оскільки цей віковий період супроводжується значним розмаїттям потреб і інтересів учнів.

Спочатку слід враховувати різноманіття інтересів, яке може виявитися на заняттях. Учителям слід бути готовими пристосовувати матеріали та методику навчання для того, щоб зацікавити різні групи учнів.

З індивідуальною особистісною зрілістю підлітків віком 16-17 років пов'язані унікальні потреби, які вимагають особливої уваги вчителів. Сприяння розвитку індивідуальної особистості та підтримка унікальних потреб є важливим елементом успішного навчання.

Окрім того, на цьому етапі учні починають активніше виражати себе через різні форми самовираження, такі як мистецтво, спорт, музика та інші. Вчителям слід створювати умови для розвитку цих аспектів особистості та підтримки їхніх інтересів.

Потреба у взаємодії та соціальних відносинах стає особливо актуальною для підлітків цього віку. Сприяння взаємодії з однолітками та забезпечення позитивного соціального середовища може позитивно позначитися на їхньому розвитку.

Крім того, важливо враховувати цікавість підлітків щодо майбутнього, оскільки вони починають активно думати про свої професійні та освітні

перспективи. Заняття повинні враховувати цю цікавість та надихати їх на самопізнання та розвиток.

Урахування цих різноманітних потреб та інтересів може покращити ефективність навчального процесу та створити позитивне та стимулююче середовище для підлітків віком 16-17 років.

Специфікації психофізіологічного розвитку: Проведення занять з підлітками обов'язково повинно враховувати специфікації їхнього психофізіологічного розвитку, оскільки цей період характеризується численними особливостями, які впливають на їхню поведінку та навчання.

Учні в цьому віці переживають інтенсивний ріст та фізичний розвиток, що може впливати на їхній рівень енергії та концентрацію. Вчителям слід враховувати цю фізичну активність та створювати уроки, які дозволяють їм відчувати комфорт та енергійність.

Окрім того, на цьому етапі розвитку активно формується їхній когнітивний апарат. Вчителям важливо розуміти, що підлітки можуть розвивати більш абстрактне та логічне мислення, але в той же час вони можуть демонструвати непередбачувані емоції та нестабільність.

Соціальний аспект психофізіологічного розвитку також грає ключову роль. Підлітки починають активно взаємодіяти зі своїм оточенням, формуючи ідентичність та встановлюючи соціальні взаємовідносини. Заняття повинні сприяти розвитку їхніх соціальних навичок та підтримувати позитивне взаємодії.

Акцентування цих аспектів психофізіологічного розвитку важливо для ефективності навчання та взаємодії з учнями. Створення уроків, які адаптовані до їхніх фізичних, когнітивних та соціальних потреб, сприятиме позитивному розвитку та успіху на навчальному шляху.

Невпевненість та самоідентифікація Підлітковий вік є періодом значної невпевненості та інтенсивного пошуку самоідентифікації. У цей період учні вперше стикаються з питанням «Хто я?» та шукають своє місце в світі.

На заняттях важливо враховувати цю невпевненість і стимулювати позитивний процес самовизначення. Учитель повинен створити навколишнє середовище, де всі почувають себе прийнятими та підтриманими. Завдання та проекти можуть бути організовані таким чином, щоб допомагати їм виявляти та розвивати власні інтереси та навички.

З іншого боку, важливо розуміти, що самоідентифікація може бути динамічним процесом, і діти можуть змінювати свої переконання та інтереси. Учителі повинні бути готові до адаптації свого підходу та навчальної програми, щоб враховувати цей етап становлення особистості.

Позитивний вплив може бути досягнутий шляхом підтримки самостійності та відповідальності, надання можливостей для виявлення та реалізації власного потенціалу, а також позитивного взаємодії з оточуючими.

Загалом, розуміння та врахування невпевненості та потреб у самоідентифікації на заняттях є ключовим для побудови конструктивного та підтримуючого середовища для підлітків.

Соціальні взаємодії: Соціальні взаємодії є ключовим елементом розвитку учнів у віці 16-17 років, і проведення занять повинно враховувати цей аспект для підтримки їхнього соціального зростання.

Підлітки в цьому віці активно формують свою ідентичність через взаємодію з однолітками та оточенням. На заняттях можна сприяти розвитку соціальних навичок, співпраці та взаємодії, створюючи ситуації, які сприяють груповій роботі та комунікації.

Важливо створювати позитивне соціальне середовище, де клас почувається прийнятим та всі можуть вільно виражати свої думки та почуття.

Групові проекти, дискусії та взаємодопомога можуть сприяти розвитку позитивних соціальних відносин та зміцненню сприйняття власної ролі в колективі.

Окрім того, учитель повинен бути чутливим до індивідуальних потреб учнів та враховувати особистісні особливості при стимулюванні взаємодії. Засоби оцінювання та взаєморецензування можуть бути використані для створення можливостей для самовираження та підтримки взаємного розвитку.

Загалом, врахування соціальних взаємодій на заняттях допомагає створити сприятливий контекст для соціального розвитку підлітків та розвитку навичок, які будуть корисні в їхньому подальшому житті.

Навантаження та стрес: Важливо враховувати навантаження та стрес, з якими зіштовхуються підлітки віком 16-17 років, при плануванні та проведенні занять. Цей віковий період часто супроводжується високим рівнем академічного, соціального та емоційного тиску.

Діти можуть переживати стрес внаслідок великої кількості завдань, труднощі у виборі професійного шляху, а також соціальних та сімейних труднощів. Учителям важливо бути чутливими до цих аспектів та створювати сприятливе середовище, де підлітки можуть виражати свої відчуття та отримувати необхідну підтримку.

Планування навчального матеріалу повинно бути ретельно зваженим, з урахуванням обсягу завдань та практичних вправ, щоб уникнути перевантаження. Важливо визначити реалістичні очікування та надавати учням достатньо часу для вивчення матеріалу та виконання завдань.

Також слід працювати над розвитком стійкості та навичок управління стресом. Можливості для фізичної активності, медитації та інших методів релаксації можуть допомогти підліткам зберігати емоційну стабільність.

Вчителі можуть також сприяти психологічному благополуччю, дозволяючи учням ділитися своїми відчуттями та ставити питання. Сприяння позитивному клімату в класі та підтримка емоційного благополуччя можуть сприяти зниженню рівня стресу та поліпшенню навчальної ефективності.

Технологічний вплив: Технологічний вплив є важливим аспектом, який слід враховувати при проведенні занять. Підлітки цього покоління вирости в середовищі високих технологій, і використання технологій на заняттях може впливати на їхню активність та участь в навчальному процесі.

Вчителям слід бути готовими використовувати сучасні технології для залучення уваги та зацікавленості учнів. Використання інтерактивних платформ, відеоматеріалів, онлайн-ресурсів та інших технічних засобів може зробити заняття більш захопливими та актуальними для підлітків.

З іншого боку, важливо також навчити учнів відповідальному використанню технологій та розумінню їхнього впливу на навчання та соціальні взаємодії. Це може включати в себе розвиток навичок критичного мислення та вміння аналізувати інформацію з інтернету.

Технології також можуть служити інструментом для індивідуалізації навчання, надання учням можливості вибору та контролю над власними темпами та шляхами навчання.

Враховання та ефективне використання технологій на заняттях може поліпшити якість навчання та підготувати підлітків до викликів сучасного інформаційного суспільства.

Нижче представлені особливості та складнощі при проведенні контролю з іноземних мов в старшій школі.

По-перше, обмежені можливості для регулярного усного спілкування є серйозним бар'єром. Недостатня кількість часу на уроці та відсутність практичних ситуацій можуть призвести до нестачі навичок мовлення.

По-друге, проблемою є недосконалість системи зворотного зв'язку. Відсутність чітких механізмів та своєчасності зворотного зв'язку заважає студентам адекватно оцінювати свій прогрес та вносити корективи у вивчення мови.

Третя проблема пов'язані з неоднорідністю методів оцінювання. Відсутність стандартів та загальноприйнятих критеріїв може призвести до суб'єктивності оцінок та утруднити об'єктивне порівняння успішності студентів.

Обмежений доступ до сучасних технологій є четвертою проблемою. Відсутність можливостей використовувати цифрові інструменти та онлайн-платформи стримує різноманітність методів контролю та перешкоджає створенню інтерактивних освітніх середовищ.

П'ята проблема полягає у відсутності індивідуалізованих підходів до оцінки. Неврахування унікальних особливостей та темпів навчання кожного студента може знижувати ефективність освітнього процесу.

Шоста проблема пов'язані з обмеженістю можливостей перевірки реального спілкування. Процес оцінки обмежується аудиторними ситуаціями, і не завжди можна оцінити рівень підготовленості студентів до реального спілкування в мовному середовищі.

Складнощі в організації контролю у навчанні іноземних мов на старшому ступені вимагають уваги та системного підходу з боку освітніх установ. Розвиток ефективних методів контролю, впровадження технологій та заохочення індивідуального підходу можуть сприяти вирішенню даних проблем та підвищенню якості мовної освіти на старшому ступені.

На 6-му курсі магістратури я проходила педагогічну практику в Шосткинському медичному фаховому коледжі. В мене була група підлітків 17 років і заняття проходили в онлайн форматі, що унеможливило використання певних видів контролю.

На початку практики мною були використані вже всім звичні форми та види контрольних робіт зі знань з англійської мови, тобто тести та завдання з підручника. Результати можна побачити нижче (схема 1):

Прізвище	Читання	Говоріння	Письмо	Творча робота
Бондаренко А	10	9	11	11
Гуленок Я.	8	8	9	10
Давиденко О.	11	10	9	12
Зима В	9	9	8	9
Остапенко К.	7	8	7	8
Павленко П.	8	10	9	10
Рябченко В.	12	10	10	10
Савіна Д.	9	7	9	11
Сікорський Р.	6	6	7	12
Ткаченко С.	8	7	9	12
Шевченко Б.	10	11	10	11

Схема 1

Після першого тижня мною були запропоновані додаткові види та форми контролю з використанням різних онлайн-платформ. Тому нижче наведений список саме тих тестів та робіт, які показали свою практичність та ефективність під час дистанційного навчання:

➤ Тест на розуміння прочитаного:

Наводила уривок або текст, що відповідає віку та інтересам учня.

Додавала поєднання запитань із варіантами відповідей, запитань із короткою відповіддю та з розширеною відповіддю.

Оцінювала їхню здатність розуміти основну думку, визначати допоміжні деталі та робити висновки про зміст тексту.

➤ Письмовий тест:

Попросила учнів написати твір на задану тему.

Включила конкретні критерії для оцінювання, такі як граматики, організація, креативність і зв'язність.

Цей тест допоміг оцінити їхні навички письма, креативність і здатність висловлювати ідеї в письмовій формі.

➤ Розмовний тест:

Проводила тест з усного мовлення, де студенти зможуть продемонструвати свої навички вербального спілкування.

Розробка заходів, таких як рольові ігри, групові обговорення та індивідуальні презентації.

Оцінювала вимову, вільне володіння та вміння чітко формулювати думки англійською мовою.

Ці три типи тестів охоплюють різні мовні навички — читання, письмо та усне мовлення — і забезпечують всебічну оцінку здібностей студентів медичного коледжу англійською мовою. Дуже важливо створити збалансований план оцінювання, який стосується різних аспектів вивчення мови.

Після декількох тижнів використання вище зазначених видів та форм контрольних робіт, рівень знань та результатів студентів Шосткинського фахового медичного коледжу змінилися в кращу сторону. Результати можна побачити нижче (схема 2):

Прізвище	Читання	Говоріння	Письмо	Творча робота
Бондаренко А	11	11	11	11
Гуленок Я.	10	9	9	10
Давиденко О.	11	10	9	12
Зима В	9	9	8	9
Остапенко К.	8	9	7	8

Павленко П.	9	11	9	12
Рябченко В.	12	10	10	10
Савіна Д.	10	9	10	11
Сікорський Р.	7	6	7	12
Ткаченко С.	8	8	9	12
Шевченко Б.	11	11	11	11

Схема 2

Нижче наведено деякі можливі науково-обґрунтовані проблеми, які могли б бути актуальними в організації контролю знань старшокласників в Україні:

Диспропорції в рівній підготовці:

Оцінки та рейтинг можуть вказувати на відмінності в рівні підготовки старшокласників з різних шкіл та регіонів, що створює труднощі у розробці уніфікованих методів оцінки.

Недостатня увага до усних навичок:

Існує можливість, що система контролю може зосереджуватися в основному на Reading/Writing Skills, що не повністю відображає рівень усної комунікації учнів.

Тиск від стандартизованих тестів:

Введення єдиного державного іспиту та інших стандартизованих тестів може створювати додатковий тиск на старшокласників та обмежувати освітній процес.

Технологічні обмеження:

На жаль і зараз існують проблеми використання сучасних технологій для ефективного контролю знань, що обмежує можливості інноваційних методів оцінювання.

Проблеми з доступністю освітніх матеріалів (особливо паперових):

Нерівномірний розподіл освітніх ресурсів між міськими та сільськими областями може впливати на доступність різних форм контролю для старшокласників.

Оцінка креативності та критичного мислення:

Обмежені можливості оцінки креативності та критичного мислення у стандартних формах контролю.

Неефективність 12-бальної шкали оцінювання:

Можливо, сьогодення існуюча шкала оцінювання, спрямована на підтримку навчального процесу, не використовується досить ефективно через обмежені ресурси або методичні підходи.

Проблеми в індивідуалізації навчання:

Індивідуалізація контролю знань може стикатися з труднощами за умов великих класів та обмежених часових ресурсів.

Для покращення організації контролю знань старшокласників у школах України необхідно орієнтуватися на сучасні педагогічні підходи та врахувати особливості освітньої системи. Нижче наведено рекомендації:

Інтеграція індивідуалізованого навчання:

Розвивати стратегії індивідуалізованого навчання з огляду на потреби кожного старшокласника. Це може включати надання різнорівневих завдань, диференційований підхід до контрольних заходів та забезпечення додаткових ресурсів для тих, хто потребує додаткової підтримки.

Оцінка креативних навичок:

Впроваджувати методики оцінки, які стимулюють креативне мислення та застосування знань у практичних сценаріях. Завдання, які вимагають аналізу, критичного мислення та вирішення реальних проблем, сприяють глибшому засвоєнню матеріалу.

Розвиток Speaking Skill:

Включати до контрольних заходів оцінку усних навичок. Це може бути здійснено через усні відповіді на запитання, дискусії, презентації проектів чи інші форми спілкування, які сприятимуть розвитку комунікативних компетенцій.

Використання інтерактивних технологій:

Інтегрувати інтерактивні технології у процес контролю, такі як онлайн-тестування, інтерактивні завдання та освітні програми. Це не тільки зробить процес більш цікавим, а й забезпечить можливість швидкого та ефективного оцінювання.

Бальна система:

Приділяти більше уваги такій оцінці, яка фокусується на розвитку та корекції знань у процесі навчання. Регулярні зворотні зв'язки та можливості для самооцінки допоможуть студентам краще розуміти свій прогрес.

Підтримка педагогів:

Проводити навчання для вчителів з ефективних методів оцінювання, включаючи нові технології та педагогічні підходи. Це допоможе підвищити професійні компетенції педагогів та забезпечить більш якісне проведення контролю.

Залучення зворотнього зв'язку від учнів:

Активно збирати зворотний зв'язок від старшокласників щодо методів оцінювання. Це може допомогти адаптувати підходи до контролю відповідно до потреб студентів.

Ефективне вирішення проблем в організації контролю знань потребує спільних зусиль навчальних закладів, педагогів, батьків та освітніх органів для створення стимулюючого та адаптованого середовища навчання.

Висновки до другого розділу

Основним у створенні контролю є забезпечення органічного входження їх у всі стадії процесу навчання. Тільки в цьому випадку буде реалізовано властиві контролю комунікативно-навчальні можливості.

Звідси випливають такі правила, якими слід неухильно керуватися під час проведення контролю:

- ✓ Контроль повинен мати регулярний характер.
- ✓ Контроль повинен охоплювати максимальну кількість учнів за одиницю часу. Тому в кожному окремому випадку він не повинен тривати багато часу.
- ✓ Обсяг контрольованого матеріалу повинен бути невеликим, але досить репрезентативним, щоб за ступенем його засвоєння/невсвоєння, володіння/невласнення ним учнями можна було судити чи набули вони необхідні навички та вміння.
- ✓ Оскільки навчання та контроль органічно пов'язані, під час проведення контролю слід відштовхуватися від конкретних завдань уроку.
- ✓ Контроль знань лексики проводити «побічно» (питання-відповідні вправи). Розмова має природний характер.

У практиці викладання нині дедалі частіше застосовується усна перевірка і це треба вітати. Контроль повинен проходити в тому ж плані, що й навчання, тому для того, щоб перевірити вміння та навички усного мовлення, слід застосовувати усні прийоми перевірки. Однак і розуміння читання добре перевіряти усним шляхом. Це займає менше часу, ніж письмова перевірка.

ВИСНОВКИ

На основі результатів проведеного теоретичного та емпіричного дослідження можна виокремити такі узагальнюючі положення відповідно до поставлених завдань:

Першим завданням дослідження було охарактеризувати психологічні та педагогічні особливості навчання підлітків іноземних мов.

Друге завдання дослідження вимагало визначити сутність та специфіку поняття «контроль» у навчанні.

Підвищення якості освіти – це одна з основних та актуальних проблем сучасної системи освіти. Якість навчання безпосередньо залежить від системного контролю та правильної організації навчального процесу. Контроль у навчанні іноземної мови є важливою частиною у навчально-виховному процесі. Він виявляє ступінь сформованих отриманих знань, умінь і навичок, а також комунікативних компетенцій учнів відповідно до державного стандарту та вимог програми.

Контроль дозволяє вчителю всебічно спостерігати за процесом навчання, аналізувати отримані дані, коригувати та вдосконалювати процес навчання, допомагає підібрати найбільш ефективні прийоми та методи навчання, а також сприяє більш об'єктивному оцінюванню практичних знань учнів.

За допомогою контролю, учні та вчителі можуть самостійно оцінювати отримані знання та відстежувати прогрес у навчанні у процесі засвоєння знань. Контроль стимулює мотивацію учнів до вивчення іноземної мови та підштовхує їх до досягнення найвищих результатів.

Третє: визначити форми, принципи та методи контролю в навчанні.

Проаналізувавши різні форми контролю, можна дійти невтішного висновку, що загальне призначення всіх форм контролю у тому, щоб якнайкраще забезпечити своєчасну і всебічну зворотний зв'язок між учнями і викладачем, виходячи з якої встановлюється, як учні сприймають і засвоюють навчальний матеріал. Цілі контролю визначають вибір форми. Необхідно

пам'ятати, що тільки комплексне застосування всіх форм контролю дозволяє регулярно та об'єктивно виявити динаміку формування системи знань та вмінь учнів.

Кожна форма контролю має свої переваги та недоліки, жодна з них не може бути визнана єдиною, здатною діагностувати всі аспекти мови. Тільки правильне та педагогічно доцільне поєднання всіх форм контролю сприяє підвищенню якості навчально-виховного процесу з іноземної мови.

Четверте завдання дослідження – це охарактеризувати особливості практики українських педагогів в організації контролю знань учнів старшого ступеня.

І п'яте завдання дослідження було визначити можливості використання досвіду вчителів для покращення проведення процесу контролю у навчанні іноземних мов.

Систематичний контроль знань та вмінь учнів – одна з основних умов підвищення якості навчання. Викладач у роботі повинен використовувати як загальноприйнятні форми контролю (самостійна і контрольна роботи, усне опитування біля дошки тощо) але ще й систематично винаходити, впроваджувати свої засоби контролю. Вміле володіння викладачем різними методами контролю знань та умінь сприяє підвищенню зацікавленості учнів, забезпечує його активну роботу. Контроль учнів може бути навчальним та ефективним.

Контроль як необхідний компонент навчального процесу має носити систематичний характер і реалізовуватися у всіх його функціях, не обмежуючись власне контролюючою. Форми, прийоми, методи та засоби контролю мають бути гнучкими та варіативними. Тільки в цьому випадку контроль забезпечує індивідуалізацію процесу навчання закладену за умов навчального процесу: кожна навчальна група, новий матеріал, рівень підготовленості.

Викладач зобов'язаний на кожному уроці, незалежно від теми, обставин і часу, стимулювати, контролювати і заохочувати пізнавальну діяльність учнів, підтримувати зворотній зв'язок з класом протягом всього заняття.

Список використаних джерел

1. «Положення про загальноосвітній навчальний заклад» Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778
2. Bristol, E. (1986). An industrial point of view on control
3. Brown, D. (2004). Language Assessment. White Plains: Pearson Education
4. Bui, T.N.T., Le, T.D.N. (2020). The Process of Learning to Listen to English of Students without Languages of Tien Giang University. Difficulty and Solutions Education Magazine, 481, 34-37.
5. Cappellari, L., Di Paolo, A. (2018). Bilingual schooling and earnings: Evidence from a language-in-education reform. Economics of Education Review, 64, 90–101.
6. Champa, R.A., Rochsantiningih, D., Kristian, D. (2019). Teacher readiness indicators on ICT integration into their teaching. BirLE - Journal, 2(4), 195-203.
7. Cheng, L., Watanabe, Y., Curtis, A. (2004). Washback in Language Testing. Mahwah, N.J; Lawrence Erlbaum Associates
8. Content management for e-learning / Nuria Ferran Ferrer, Juli a Minguillo n Alfonso, editors. – New York: Springer, 2011. – с. 17 – 21
9. Cutajar, Maria. (2019). Teaching using digital technologies: Transmission or Participation? Education Science, 2-13.
10. Dendrinou, B. (2018). Multilingualism language policy in the EU today: A paradigm shift in language education. Training, Language and Culture, 2(3), 9-28.
11. Dormido, S. (2004). Control learning: Present and future.
12. Fulcher, G. (2010). Practical Language Testing. London: Hodder Education
13. Green, A. (2014). Exploring language assessment and testing. Abingdon, Routledge

14. Hassan, A., Kazi, A.S., & Asmara Shafqat, Z.A. (2020). The Impact of Process Writing on the Language and Attitude of Pakistani English Learners. *Asian EFL Journal*, 27(4.3), 260-277.
15. Hughes A. *Testing for Language Teachers/ Arthur Hughes*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2003. 256 p.
16. Iryna Pylypenko. Reading of Young Scientists, Master's and Bachelor's Degree Student. The 11th All-Ukrainian Scientific and Pedagogical. *Peculiarities of Organising Control in Teaching Foreign Languages for Senior Pupils. (April 20-21, 2023)*.
17. Kail R. *Children and their development / R. Kail*. 3rd ed. Upper Saddle River. - NJ: Prentice Hall, 2004. – p. 53 – 60
18. Kim, H. S. (2013). Emerging mobile apps to improve English listening skills. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 16(2), 11-30.
19. Kosheleva, E. M. (2020). Development of Foreign Language Communicative Competence of Preschoolers Using Creative Games and Exercises. *Current Issues in Modern Linguistics and Humanities*, 167-178.
20. Mehlinger, H.D., Powers, S. M. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. National Academy Press.
21. *Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: textbook for students. classical, pedagogical and linguistic universities / in general*. ed. S. Yu. Nikolayeva. Kyiv: Lenvit, 2013. 590 p.
22. Nguyen, M.K. (2020). English Teaching Activities Management Following Access to Development of School Students, Special issue, 68-72, *Education Magazine*.
23. Nuruzzaman A. The Pedagogy of Blended Learning: A Brief Review/ A. Nuruzzaman // *International Journal of Education and Multidisciplinary Studies*, 2016. - P. 125-134.
24. Phillips, J. K. (2006). *Assessment now and into the future*. In 2005-2015, *Realizing our vision of languages for all*. Pearson-Prentice Hall Publishers. Upper Saddle River, NJ Press.1998

25. Reinhardt, J. (2021). Not all MMOs are created equal: A design-informed approach to the study of L2 learning in multiplayer online games. In M. Peterson, K. Yamazaki, & M. Thomas (Eds.), *The state of play: Digital games and language learning* (pp. 69-88). Bloomsbury.
26. Richards, Jack C., Bohlke, David, *Creating Effective Language Lessons*, Cambridge, Cambridge University Press, 2011, p. 25.
27. Sabilah, F. (2016). Teaching techniques and instructional media in presenting intercultural awareness in English class of primary school students. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*, 2(4), 112-121.
28. Simsek, A. (1993). The effects of learner control and group composition on student performance, interaction, and attitudes during computer-based cooperative learning. Unpublished doctoral dissertation, University of Minnesota, Twin Cities.
29. Steinberg, E. R. (1989). Cognition and learner control: A literature review, 1977–1988. *Journal of Computer-Based Instruction*, 16(4), 117–124.
30. Sue, B., *The 7 Roles of a Teacher in the 21st Century*, 2013
31. Tan Ai Lin, D., Ganapathy, M., Kaur, M. (2018). „Kahoot! It: Gamification in Higher Education. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 26(1).
32. *Teacher’s Book. Level Two*. Cambridge: Cambridge University
33. Vattøy, K. D., & Smith, K. (2019). Students’ perceptions of teachers’ feedback practice in teaching English as a foreign language. *Teaching and Teacher Education*, 85, 260-268
34. Wiggins, G.P. (1993). *Assessing student performance*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
35. Zhu Ronghua. The supply-side structural reform of college English teaching from the perspective of information technology. *Modern Education Science*, 2018

36. Варзацька Л. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти / Варзацька Л., Кратасюк Л. // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 15-25.
37. Волкова Н.П. Педагогіка. К.: «Видавничий цент «Академія». – 2001. – 575 с.
38. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році
39. Куриш С. Застосування інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов. – Журнал «Іноземні мови в сучасній школі». – 2012. - №1. - С. 46-47.
40. Методика навчання іноземної мови : Навчально-методичний посібник (до курсу «Методика навчання іноземної мови») / О. В. Казанжи. – Миколаїв : 2019. – 227 с.
41. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н.М., Київ : ТОВ «Видавничий дім Плеяди», 2017. 206 с.
42. Об'єкти, функції і види контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів / Наказ МОН України від 20.08.2008 № 755
43. Огієвич О. Дидактична гра – шлях до підвищення якості навчання і виховання учнів. Анотація досвіду /О. Огієвич//Нова педагогічна думка. – 2005. – №1. - С.83.
44. Петрашук О.П. Організація та забезпечення процесу навчання (англійська мова). – К.: ЛЕНВІТ, 1997. – С.64-68.
45. Редько В. Комунікативно-діяльнісна, культурологічна і професійно орієнтована парадигма змісту іншомовної освіти старшокласників. – Журнал «Іноземні мови в навчальних закладах». – 2011. - №4. - С. 22-23.